

BİRLEŞİK KRALLIK, AB ve TÜRKİYE²

Birleşik Krallık (BK) Başbakanı ve Muhafazakar Parti Başkanı David Cameron ülkesinin Avrupa Birliği (AB)'ndeki geleceğine ilişkin olarak geçtiğimiz ocak ayı sonunda yaptığı konuşmada "2015 yılında yapılacak genel seçimlerde partisi iktidara geldiği takdirde, BK'nin AB içindeki konumunu yeniden müzakere edeceklerini ve bu müzakere sonucunda ortaya çıkacak yeni üyelik biçimini muhtemelen 2017 yılında 'AB'de kalmak veya çıkmak' şeklinde bir referanduma sunacaklarını" açıkladı.

Cameron'un söz konusu referandumu yapabilmesi için konuşmasının arka planında yer alan bazı önemli varsayımların gerçekleşmesi gerekeceği açık. Her şeyden önce ülkesinde 2015 yılında yapılacak seçimlerden Muhafazakar Parti'nin başarı ile çıkması ve BK'nin AB'deki üyelik koşullarının yeniden belirlenebilmesine uygun bir ortam sağlanabilmesi için AB'de yeni bir antlaşmanın müzakere edilmeye başlanması gerekiyor. Cameron konuşmasında açıkça olmasa da ülkesinin bu tür yeni bir antlaşmaya onay verme koşulu karşılığında AB'den bazı tavizler alabileceğini ima etti.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155>

² Mercek Dergisi'nde de yayımlanmıştır.

Birleşik Krallık ve AB İlişkisi

AB çevrelerinde bir süredir beklenen bu konuşmanın şaşkınlıkla karşılandığını söylemek pek mümkün değil. Bunun başlıca nedeni de BK'nin her zaman AB için "değişik bir ortak"³ olmuş olması. BK, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kurulurken bu oluşuma karşı çıkmış ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) adı altında çok daha gevşek bir ekonomik bütünleşme yaratılmasına öncülük etmiştir. Bu nedenle daha sonra AET'ye yaptığı üyelik başvurusu Fransa Devlet Başkanı Charles De Gaulle tarafından iki kez veto edilen ülke, De Gaulle'un ölümünün ardından 1973 yılında üye olduysa da, iki yıl sonra, o zamanki adıyla Avrupa Topluluğu (AT) içinde kalıp kalmama konusunda 1975 yılında bir referanduma gitti ve % 67 çoğunlukla kalma kararı alındı.

AB üyeliğinin ilerleyen yıllarında, BK'nin AB müktesebatında yer almasına rağmen katılmadığı (opt-out) AB uygulamalarının sayısı diğer AB üye ülkelere göre hayli fazla. BK, Schengen Anlaşması ve Ekonomik ve Parasal Birlik dışında. AB Temel Haklar Şartı'ndan muaf. Ayrıca Adalet, Özgürlük ve Güvenlik müktesebatının bir bölümünü kabul etmedi ve bu muafiyetin kapsamını genişletmek istiyor. En son olarak da, 2012 yılı başında Çek Cumhuriyeti ile birlikte Ekonomik ve Parasal Birliğin temel çelişmesini ortadan kaldırmak için AB ülkelerinin ekonomik ve mali politikalarında koordinasyon sağlamayı amaçlayan "Mali Pakt"ı (Fiscal Pact) imzalamayı red etti. Ayrıca, Cameron yukarıda ifade edilen konuşmasını yapmadan önce de BK, özellikle Avro krizi derinleşmeye başladığında AB kurumlarına daha önce devretmiş bulunduğu balıkçılık, sosyal politika ve istihdam ve polis ve adalet işbirliği alanlarındaki yetkilerini geri almak istediğini belirtti.

BK'nin bu güne kadar AB içindeki konumuna ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak olursa, ülkenin AB içinde özellikle tüm engellerden arınmış bir tek pazarı desteklemiş ve oluşumuna ciddi katkılarda bulunmuş olduğu söylenebilir. Ancak ülke bunun ötesinde AB'nin bütünleşme çabalarına hep mesafeli yaklaşmış ve BK'nin AB üyeliği hep "yarı müstakil"(semi-detached) olarak nitelendirilmiştir.

Birleşik Krallık'ın AB'den Ayrılma Olasılığı, Tepkiler ve Olası Etkileri

BK Başbakanı Cameron'ın yaptığı konuşmaya geri dönülecek olursa, muhtemelen 2017 yılında İngiltere'nin AB üyeliğinin yeniden tanımlanacağını ve bu yeni üyelik türünün referanduma sunulacağına ilişkin sözlerinin büyük ölçüde iç politika endişeleri ile yapıldığı açık. Özellikle Avro krizi ve krizin nedenlerinin ortadan kaldırılması ve sonuçlarının zararlı etkilerinin en aza indirilmesi için AB tarafından yapılan girişimler (ör. Bankacılık Birliği, ekonomik politikalarda sıkı bir koordinasyon vb), BK'nin bilhassa mali hizmetler alanındaki egemenliğini tehdit edici olarak algılandığı için Muhafazakar Parti içinde AB'ye zaten mesafeli bakan kesimi çok tedirgin etmiş durumda. Ayrıca AB karşıtı, aşırı sağcı Bağımsız Birleşik Krallık Partisi'nin (United Kingdom Independence Party) hem 2014'deki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde, hem de 2015 genel seçimlerde güç kazanmasından korkuluyor. Bu nedenle Cameron'un yaptığı konuşmayla ülkedeki AB karşıtı ve AB'deki gelişmelerden tedirgin kesimleri yatıştırıp zaman kazanmaya çalıştığı düşünülebilir.

AB içinde ise Cameron'un konuşması konusundaki değerlendirmeler genelde olumsuz. Her ne kadar Cameron, gayet diplomatik bir dil kullanmış ve kendisinin esasında BK'nin üyelik yapısındaki bir takım değişikliklerle AB içinde kalmasını istediğini belirtmiş olsa da, yaptığı konuşma ve özellikle konuşmasının zamanlamasının AB çevrelerinde yansması şöyle özetlenebilir:

AB'nin bir takım ciddi sorunları olduğu herkes tarafından kabul görüyor. Tek Pazar'ın özellikle hizmetler alanında ciddi eksiklikleri bulunduğu, AB'de gerektiğinden fazla düzenlemeye (regulation) yer verildiği, başta Ortak Tarım Politikası olmak üzere bazı AB politikalarının savunulması zor ve çok masraflı politikalar olduğu ve AB bütçesinin yapısındaki yetersizlikler birçok AB üyesi ülke tarafından dile

³ Stephen George, An Awkward Partner , Britain in the European Community, Oxford University Press, 1990

getiriliyor. Ayrıca Avro sistemi dışında kalan AB üye ülkelerinin çıkarlarının Avro sistemi için alınan kararların olumsuz etkilerinden korunması için bir takım önlemler alınması gerektiği de kabulleniliyor. Ancak, AB tarihindeki en derin krizi ile mücadele edip bir tür “varoluş mücadelesi” verirken, İngiltere’nin üyelik koşullarını kendi istediği şekilde ve tarihte müzakere etmek istemesi daha çok “çıkarıcı” bir yaklaşım olarak algılandı ve algılanmaya devam ediyor. Bunu bir nevi bir “şantaj” olarak nitelendiren kesimler de mevcut.

AB içinde BK’nin tavrı karşısındaki tepkilere daha yakından bakıldığında “artık BK’nin egemenlik takıntısından gına geldiği”, “BK’nin zaten birçok AB uygulaması dışında kaldığı, daha fazla ne istediğinin anlaşılmadığı” ve “her bir üye ülkenin istediğini alacağı, istediği politikayı uygulayacağı ‘a la carte’ bir AB’nin mümkün olmadığı” gibi değerlendirmelerde bulunduğu gözlemlenebilir.

AB’nin BK’nin “AB’den ayrılma tehdidi” karşısındaki bıkkınlığının en son ve en somut göstergesi, BK’nin “AB’de ülkeler ve kurumlar arasındaki yetki dağılımı” konusunu ele almak için Temmuz ayında yapmayı öngördüğü toplantının başta Almanya ve Fransa olmak üzere birçok AB üye devleti tarafından red edilmesi oldu.⁴

BK’nin muhtemel bir referandumdan önce ülkenin AB içindeki konumunu yeniden tanımlamaya çalışırken AB’den ne isteyeceği açık değil. Bu konuda ipuçlarını Cameron’un konuşmasından çıkarmak da çok kolay değil. Kısaca, BK’nin AB’de en önem verdiği uygulamanın “Tek Pazar” olduğu anlaşılacakla birlikte, ülkenin gelecekte AB ile neyi müzakere etmek istediğini anlamak çok mümkün olmuyor.

Ayrıca, Cameron’ın konuşmasındaki temel varsayımlardan biri olan “2017 yılı civarında AB’de yeni bir antlaşmanın müzakere edileceği” beklentisi de gitgide geçerliliğini yitiriyor.⁵ Bu konuda en ısrarlı ülke olan Almanya, en azından Cameron tarafından öngörülen tarih olan 2017 yılına kadar bu tür bir antlaşma değişikliğine gidecek gibi gözükmediği gibi, diğer üye ülkelerde de böyle bir istek yok. Böyle olunca, BK’nin AB’deki konumunu yeniden müzakere etmesini sağlayacak bir platform da olmayacak. O zaman BK’deki referanduma ne sunulabilecek? Muhtemelen mevcut haliyle BK’nin AB üyeliği oylanacak. Bu koşullar altında Cameron’ın Ocak ayı sonunda yaptığı ve BK-AB ilişkilerini belirsizleştiren konuşmanın gerçek anlamda neye hizmet ettiğini anlamak da pek mümkün değil. Evet, belki başta Cameron’ın kendi partisi ve Bağımsız Birleşik Krallık Partisi’ndeki AB karşıtları geçici bir süre için yatışmış oldu ama İngiltere’nin AB içindeki konumu belirsizleşti ve zarar gördü denilebilir.

Ayrıca, söz konusu konuşmaya AB’den gelen tepki, artık BK’nin AB’den istediklerini alamayacağı eğer bazı yetkileri geri almak konusunda ısrarlı olursa ülke açısından çok önemli olan “tek pazar”ın da zarar göreceği şeklinde olduğu için, BK bir çok açıdan belirsizliklerle karşılaştı. Bu belirsiz sürecin ülkede iş ve yatırım ortamını ve dolayısıyla istihdamı olumsuz etkilemesi endişesi çok yaygın.

Dolayısıyla BK’nin bir kaç yıllık bir süre içinde mevcut veya değiştirilmiş AB üyeliğini referanduma sunacağına bizzat Başbakan tarafından açıklanmasının şimdiden ülke ekonomisi üzerinde olumsuz etkileri olması bekleniyor. Ayrıca böyle bir referandum tehdidi ile AB’den istediklerini elde edememe olasılığı çok yüksek olan ülke AB’den çıkarsa, bunun ekonomik performansını artırmayacağı, tam tersine, tek pazarın da zarar görmesi mümkün olacağı için mal ve hizmet ticaretinde de sorunlarla karşılaşacağı söyleniyor. Ayrıca AB’den ayrılmanın dış politika ve güvenlik açısından ortaya çıkaracağı sorunlar da cabası... Bu nedenle BK Başbakanı Cameron’ın Ocak ayı sonunda yaptığı konuşma ile bir kumar oynadığı ve ülkesini çok riskli bir duruma soktuğu yaygın bir kanı.

⁴ George Parker, “Cameron snubbed over Brussels review”, Financial Times, 1 April 2013.

⁵ Charles Grant, “Germany’s Plans for Treaty Change-and What They Mean for Britain”, Center for European Reform, 28 March 2013.

Birleşik Krallık ve AB İlişkisinin Türkiye'ye Yansımaları

Son olarak BK'nin AB ile ilişkisindeki konum ve tavrının Türkiye'nin AB politikası kapsamında yol açtığı bazı tartışmalara da değinmekte yarar var. Türkiye'nin AB ile yürütmeye çalıştığı katılım müzakerelerindeki tıkanma, Türkiye'nin İngiltere ile aynı safta yer alarak bazı AB politikalarını kabul edip, bazılarını kabul etmeyeceği bir üyelik tarzının mümkün olup olmadığını sorgulamaya başladı.⁶

Türkiye'de bazı kesimlere "Birleşik Krallık Modeli"nin cazip gelmesini anlamak mümkün. Türkiye'de de "egemenlik paylaşımı" çok benimsenmiş ve içselleştirilmiş bir kavram değil. Ayrıca AB ile ilişkilerin geleceğinin belirsizliğini hala koruduğu bir ortamda ülkenin Schengen ve Avro gibi maliyetli politikaları üstlenmek istememesi de çok doğal. Bu argümanı savunan kişiler, AB'nin giderek farklı katmanlardan oluşmaya başladığına da atıfta bulunarak, Türkiye için de AB'nin bazı politikalarını içeren, bazılarını da dışlayan farklı bir üyeliğin mümkün olduğunu öne sürüyorlar.

Bu tartışma başka bir yazı konusu olacak kadar genişse de, tartışmada göz önünde bulundurulması gereken bazı hususlara kısaca değinmekte fayda var. Her ne kadar AB fiilen farklı katmanlardan oluşan bir yapı sergilemeye başladıysa da, bu oluşum yasal bir temele oturmuş değil ve sadece mevcut ülkeler için geçerli. Türkiye'yi de yakından tanıyan bir AB yetkilisinin de belirttiği gibi "dışarı çıkmak için önce içeri girmemiz gerekiyor". Yani bazı AB politikalarını uygulamamak için öncelikle üye olmak gerekiyor.

Ayrıca 40 yıldır AB üyesi olan ve AB'nin tek Pazar gibi önemli kazanımlarının oluşumuna katkıda bulunmuş BK bile daha fazla AB politikasının dışında kalma isteğini dile getirdiğinde, yukarıda da belirtildiği gibi AB ülkeleri "her bir üye ülkenin istediğini alacağı, istediği politikayı uygulayacağı 'a la carte' bir AB'nin mümkün olmadığı" yönünde bir tepki gösteriyor.

Bunların yanısıra, Türkiye'nin birçok AB üyesi tarafından AB'nin varoluş mücadelesi verdiği bir ortamda bundan faydalanarak AB'den daha fazla taviz almaya çalışmakla suçlanan BK ile aynı safta yer alıyor görünmesi, AB'deki Türkiye karşıtları kesimler tarafından rahatlıkla kullanılabilir.

Son olarak, BK ile Türkiye'nin AB ile ilişkilerindeki temel farklılığın, Sayın Cumhurbaşkanımızın 1 Ekim 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı açış konuşmasında vurguladığı gibi "AB üyelik perspektifinin getirmiş olduğu ivmeyle Türkiye'nin, ekonomisini ve demokrasisini güçlendiren ve vatandaşlarımızın hayat standardını yükselten pek çok reforma öncülük ettiği" gerçeğinde yattığı söylenebilir. Ülke açısından taşıdığı tüm öneme karşın, gene de AB Birleşik Krallık için Türkiye'de olduğu kadar kapsamlı bir dönüşüm aracı değildir.

⁶ Emiliano Alessandri, "Turkey-EU Relations : Back to Basics? , GMF, On Turkey Series 27 February 2013.